

Memoires

I999-B

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
New York	92
Amsterdam	99
Kaapstad	146
Amsterdam	164
Bijlagen	217
Register	307

Het zwarte schaap

In 1999 kreeg ik een verzoek van de VARA om een nieuw programma op te zetten. Het had al een titel: *Het zwarte schaap*. Op een half A'4tje stond een schets van wat bedenker Jan van Friesland voor ogen had: hij wilde mensen die letterlijk uit de maatschappelijke kudde waren gestoten in debat brengen met hun tegenstanders. Het moest gaan over eenlingen die eenzaam strijdend tegenover de massa stonden, maar niet per definitie ongelijk hadden. Ik zag dat *format* wel zitten en maakte een lange lijst met potentiële gegadigden. Willem Oltmans stond bovenaan. Indertijd lag dat voor de hand, want Oltmans werd door velen als een querulant gezien, een ruziemaker die herrie zocht met iedereen die het niet met hem eens was of hem te kritisch ondervroeg. Maar tegelijkertijd waren er sterke aanwijzingen dat hij gelijk had; hij kreeg het alleen niet. Een uitermate geschikte persoon voor ons programma.

Eind jaren '90 sleepte de rechtszaak die Oltmans tegen de Staat voerde eindeloos voort en kwam er maar geen uitspraak, ook al was inmiddels wel duidelijk dat de Staat hem eindeloos lang had tegengewerkt. Dat maakte hem verbitterd waardoor hij steeds harder om zich heen ging slaan. In zijn woedeaanvallen leek Willem Oltmans geen enkel onderscheid meer te maken tussen zijn echte vijand, de Nederlandse Staat, en de mensen die hem steunden. Alleen maar kregen ze de wind van voren als zij zich in zijn ogen misdroegen.

Neem Hans Verploeg, de secretaris van de NVJ. Deze vakbond van journalisten financierde jarenlang de processen die Oltmans voerde tegen de Staat en dat had de NVJ honderdduizenden guldens gekost. Denk maar niet dat dit op enige dankbaarheid van Willem Oltmans kon rekenen, nee eerder het omgekeerde. Hij nam het hen kwalijk dat ze niet nog meer moeite deden om die „klootzakken” aan de paal te nagelen, negeerde vervolgens schriftelijke afspraken en gooide alle vertrouwelijke informatie gewoon op straat. De druppel die de emmer voor de NVJ deed overlopen, was dat Oltmans de inhoud publiceerde van de schikking die de Staat aanbood en daarmee een zorgvuldig voorbereid schikkingsbod om

■ zeep had geholpen. Tegen dagblad *Trouw* zegt Hans Verploeg: „Je kunt niet bemiddelen als de ene partij de ander direct weer onder- uithaalt.” De ruzie die daarop volgde, leidde ertoe dat de NVJ haar steun aan Willem Oltmans introk.

Wie bij Willem Oltmans zelf te rade gaat en zijn *Memoires* erop na- slaat, leest een andere lezing over de breuk. Het begon ermee dat de NVJ volgens Oltmans de neiging vertoonde akkoord te willen gaan met een *deal* die veel te laag zou uitvallen, omdat de Staat de periode in Zuid-Afrika en daarna niet meetelde in de vaststelling van het schadebedrag. Maar de echte oorzaak van de breuk ont- stond toen Oltmans erachter kwam dat de NVJ samen met bemid- delaar Gijs van der Wiel, de oud-directeur van de RVD, in alle stilte overleg voerde met landsadvocaat Den Hertog. De vakbond van journalisten die voor zijn recht hoorde te vechten, voerde buiten hem om besprekingen met de vijand. Oltmans ontplofte en gooi- de alles naar buiten. Maar dit verhaal haalde de kranten van toen niet. En zo werd eens temeer dat beeld van Oltmans bevestigd als de man die altijd ruzie maakte. Oltmans, de querulant.

Later is de ruzie tussen Willem Oltmans en de NVJ weer bijgelegd, maar mij leerde deze en de vele andere ruzies rondom Oltmans dat we in *Het zwarte schaap* niet de echte vijanden van hem moesten uitnodigen, maar zijn vrienden. Dat is veel interessanter, want de ruzies met zijn vrienden toonden zijn wanhoop aan, zijn verbitte- ring over het feit dat hem geen recht was gedaan, dat hij woonde op een piepklein kamertje op driehoog in een verwaarloosde woonkazerne en moest leven van een paar honderd gulden per maand. En dat ook zijn beste vrienden hem niet konden helpen, hoe hard ze ook riepen dat te doen.

We nodigden Hans Verploeg uit en nog een zestal andere gasten. Allemaal mensen die Oltmans en diens strijd tegen de Staat toege- daan waren. Een van hen was oud-Kamerlid Piet Stoffelen die ja- renlang had geijverd om een schikking te treffen met Oltmans. Hij werd ongewild de hoofdrolspeler in het programma en de kop van jut van Oltmans. Op een goed moment zei hij tegen Oltmans dat het grotendeels aan hemzelf lag dat die schikking nog niet rond was. Want bij het minste of geringste maakte hij mensen voor rot- te vis uit. Wat er vervolgens gebeurde, was te voorspellen: Olt- mans barstte in een woedende tirade los: „Wat zou u doen als u van 1956 tot 1999 genaaid en getreiterd was? (...) Voor mijn part betalen ze nooit, maar ik zal nooit buigen voor smeerlappen. (...) Toen Melkert in 1994 minister van sociale zaken was heb ik hem gesmeekt: mag ik alstublieft in de AOW.(...) Maar de PvdA deed niets, meneer Stoffelen. Melkert heeft nooit iets van zich laten ho- ren. Dat is nu een kroonprins van de sociaaldemocratie!” En zo

ging het nog even door en Piet Stoffelen zat erbij en was duidelijk aangedaan. Maar aan het eind van de uitzending hervond hij zichzelf en zei: „Oltmans heeft zozeer gelijk dat ik vurig hoop dat deze zaak snel wordt opgelost. Ik vind het verschrikkelijk voor Oltmans.”

Later bleek dat hij de daad bij het woord had gevoegd en naar Melkert is gestapt om AOW voor Oltmans te bewerkstelligen. En deze keer lukte het wel, althans als de je de kranten uit die tijd moet geloven zoals dagblad *Trouw* dat kopte: „Oltmans krijgt alsnog AOW dankzij tv-programma”. Helaas voor Oltmans was dit niet waar, want Willem kreeg zijn eerste AOW pas na de afwikkeling van de arbitrage, dus toen het eigenlijk niet meer nodig was. Maar dat is, bij mijn weten, nooit in de kranten gekomen.

Er lagen enkele weken tussen de opname en uitzending van *Het zwarte schaap*. In die periode was Willem Oltmans woedend op mij; ik had hem genaaid, hem in dit waardeloze programma gelokt, hem belachelijk gemaakt. In een stel woedende brieven aan de VARA verweet hij mij van alles en nog wat en drong aan op mijn ontslag.

En toen kwam de uitzending van *Het zwarte schaap*. Na afloop werd de VARA overstelpt door telefoontjes van kijkers die hun steun wilden uiten voor Willem Oltmans en iets voor hem wilden doen. En in de dagen erna stroomden er honderden, duizenden brieven binnen, allemaal steunbetuigingen. Zoiets hadden we maar zelden meegemaakt en ook niet verwacht. De uitzending met Willem Oltmans had duidelijk iets losgemaakt bij mensen.

Het is misschien wat aanmatigend, maar achteraf bezien heb ik de neiging te zeggen dat de uitzending een keerpunt was in de strijd van Willem Oltmans voor genoegdoening. In plaats van eindeloos doorprocederen voor de rechtbank kwam er een arbitragecommissie onder leiding van Pierre Vinken die vaststelde dat Oltmans 8 miljoen gulden schade had opgelopen door de tegenwerking van de overheid. Alle partijen hadden zich op voorhand gecommitteerd aan het besluit van de arbitragecommissie en Willem Oltmans ontving derhalve zijn miljoenen. Hij betaalde er de advocaatkosten mee, kocht een appartement aan het Singel, en een Steinway-vleugel. Zo werd Willem Oltmans weer de heer van stand die hij in wezen was. Onze relatie herstelde zich en Willem en ik werden opnieuw goede vrienden.

Lang heeft hij niet kunnen genieten van zijn nieuwe leven, want Oltmans werd ziek en begreep dat hij dood zou gaan. Ik stelde hem voor om zich nog een keer te laten interviewen door Theo van Gogh. Ze kenden elkaar uit de tijd dat Theo en ik samen-

1999 ■ werkten aan een tv-serie over het leven van Willem Oltmans. Die serie is nooit uitgezonden omdat geen enkele omroep het wilde. Eén gek teveel, zei een omroepdirecteur ooit tegen me. Pas na beider dood wilden alle omroepen het verhaal hebben.... Tja. Tijdens de wekenlange interviews raakten ze op elkaar gesteld. Geen wonder, want ze leken op elkaar in hun kijk op de wereld en in de wijze waarop ze conflicten wensten te beslechten. Beiden deden dat op zo'n hoge toon dat de vorm het zicht op de inhoud ontnam. Dat lawaai deed Theo noch Willem goed en beschadigde uiteindelijk hun reputatie, maar ze konden er niet mee ophouden. Voor Theo was het vrije woord heilig en moest alles gezegd kunnen worden. En voor Oltmans moest de waarheid, zijn waarheid, ten koste van alles worden verdedigd.

Willem stemde in met het interview, „zolang we het niet over de dood hebben”. Een paar dagen later vond het gesprek plaats en de eerste vraag van Theo was: „Willem, ben je bang voor de dood.” Er volgde geen woedeuitval, maar een prachtig gesprek dat onmiddellijk na zijn overlijden op 30 september 2004 werd uitgezonden. Vijf weken na de dood van Willem Oltmans, op 2 november 2004, stierf Theo van Gogh; hij werd vermoord. En zo overleden ineens en kort na elkaar de meest kleurrijke journalist en misschien wel de beste interviewer van Nederland. Wat een gemis!

Rens Broekhuis

1 juli 1999

Westerkade

Eduard hield me langer dan ooit vast toen hij gisteren afscheid van me nam. Ik begrijp niet waarom hij dat deed. Hij zegt dat het de grootste fout van zijn leven is dat hij niet in New York, bij de VN was gebleven.¹ Als hij maar niet verbitterd raakt, want gedane zaken nemen nu eenmaal geen keer.

Rens Broekhuis en Bas Senstius waren bijna twee uur hier ter voorbereiding op de opnames van het televisieprogramma *Het zwarte schaap*. Zij hadden Jan Nagel ook gevraagd iets over mij te zeggen, maar die had enkel gereageerd met: „Oltmans weten we nu wel.” Ze gaan het ook weer hebben over de affaire met Peter Zonneveld, de fotograaf die door Henk Hofland zogenaamd als lifter mee naar mijn huis werd genomen tijdens een avondje met Russische diplomaten. Zonneveld maakte stiekem foto's die de volgende ochtend op de voorpagina van *De Telegraaf* stonden, met de suggestie dat deze diplomaten betrokken zouden zijn bij mijn acties tegen Luns. Mijn eerste reactie was eigenlijk dat ik het zielig vond die affaire weer naar boven te halen. Maar ja, wat moet je zeggen als je van hen hoort dat Zonneveld buiten beeld alles bevestigde, inbegrepen de rol van de BVD? Ik denk dat het een prima uitzending zal worden.

Jan Tromp en Pieter Broertjes hadden aarzelingen om in *Het zwarte schaap* te verschijnen: „want dan worden we weer bestookt met briefjes.” Helemaal niet. Op Tromps stomme stukje over *Mijn vriendin Beatrix* heb ik niet eens gereageerd, maar nu komt bij mij toch weer in herinnering wat hij destijds schreef over *Mijn vriend Sukarno* en dat hij op televisie in *De tafel van Pam* tegen mij zei dat Kadarisman zeer negatief over mij had gesproken.² Mijn recente ervaringen in Indonesië hebben andermaal bevestigd dat Tromp destijds kletspraat verkocht. Ik heb hem nu daarom toch een briefje geschreven dat ik voor mijn verjaardag afgelopen 10 juni door meneer en mevrouw Kadarisman was uitgenodigd voor een lunch, samen met Suk-

- 1 Redactie: In 1983 had Eduard een tijdelijke baan bij de VN in New York, via Mora Henskens, die daar ook werkte. Zie *Memoires 1983-B*.
- 2 Zie *Memoires 1999-A en 1995-B*.

mawati en Gerrit de Boer, die ik mocht uitnodigen. Ook schreef ik hem dat Omar Dhani *Mijn vriend Sukarno* in de gevangenis had gelezen en van mening was dat ik Sukarno weergegeven had zoals hij werkelijk was. „Jij mag dan adjunct van *de Volkskrant* zijn en ik zit in de goot,” sloot ik af, „maar wie de werkelijke kloot van ons tweeën is geweest, wordt altijd pas veel later ontdekt.”

In Indonesië hebben ruim achthonderd aanhangers van de Democratische Volkspartij (PRD) gedemonstreerd voor het kantoor van de verkiezingscommissie. Volgens de demonstranten heeft de regeringspartij Golkar verkiezingsfraude gepleegd; ze eisen dan ook dat Golkar gediskwalificeerd wordt.³ Het is daar duidelijk een corrupte zaak en het staat vast dat er een gigantische explosie staat aan te komen. De politie heeft al meteen geschoten om anderen af te schrikken.

Vischjager heeft vandaag al heel wat keren gebeld. Om te voorkomen dat ik me ook zou laten zien op Vischjagers „vertederingsconcert” op Buitenlandse Zaken, heeft dit ministerie verordonneerd dat er geen journalisten mogen komen. „Ze zijn als de dood voor jou.”

Ellen Pasman meldde dat er een brief van PvdA, D66 en CDA (de meerderheid in de Tweede Kamer) naar Van Aartsen gaat om mijn zaak via arbitrage te regelen. „Maar de VVD is tegen. Daar wil men dat de rechter beslist, dus zal Van Aartsen tegen zijn eigen partij ingaan?” Ze begon meteen weer of wij zelf Van Aartsen niet moeten benaderen.

„Nee, juist niet. In godsnaam doe niets, althans niet namens mij,” zei ik. Zal ze naar me luisteren?

2 juli 1999

Vannacht werd ik om 04:00 uur al weer wakker vanwege onrust rond het proces, maar het lukte me toch nog door te slapen tot 07:30 uur.

Vischjager blijft bellen over BuZa en hun hysterisch angst dat ik toch op zal dagen op zijn concert daar.

Vierling nodigde mij uit voor zijn vijftigste verjaardag, maar daar begin ik niet aan.

Ik zou het toch wel weer prettig vinden als Gino een keer binnen zou wandelen. Maar goed, ik heb hem zelf terug in de armen van Cynthia gedreven.

Vanavond in Adonis liet ik ze allemaal voorbijgaan totdat een lange jongen, geheel in leer gekleed, binnenkwam, en drie jon-

3 NRC Handelsblad, 1 juli 1999.

gens tegelijk zich op hem stortten. Ik stopte zachtjes mijn pik in zijn hand. Bijna meteen liet hij ze allemaal gaan en belandden we in een lang opwindend „spel”. Hij kon geen genoeg krijgen van het zuigen aan mijn pik.

Er was ook een jonge blonde *beauty* in Adonis die zich van alle kanten liet grijpen, pijpen, zoenen, ontkleden en zelfs neuken (zonder condoom). Hij voelde heel lekker, was warm, zeer aantrekkelijk en mooi. Het ging me dan ook door merg en been dat hij zo onvoorzichtig was.

3 juli 1999

Terwijl ik mijn best doe het begin van mijn nieuwe publicatie op papier te krijgen, kijk ik met een half oog naar de halve finale van het Wimbledon tennistoernooi: Pete Sampras tegen Tim Henman. Sampras laat een verzorger komen voor iets kleins waarop de commentator zegt: „Dat is wat Tim hoopt, dat Sampras niet voluit kan spelen.” Ze merken niet eens meer hoe absurd die gedachte is. Zelfs Jan Blokker constateerde dat Henman een etter is. Dat mensen dat bij dergelijke dribbelaars niet zien, vind ik onbegrijpelijk.

Ik ging vandaag drie keer naar Adonis: ’s middags niets, ’s avonds voor de uitzending van de eerste aflevering van *Het zwarte schaap* niets, en pas toen ik om 22:30 uur een tijdje wachtte, kwam er een zeer aantrekkelijke knul binnen die – nadat hij aan god weet wat had geroken – gek werd om mijn pik. En zeker, als het lekker is, is het altijd zo gepiept natuurlijk.

4 juli 1999

Eindelijk begint het schrijfwerk aan de brochure te lopen. Morgen zal ik tien pagina’s naar een aantal mensen sturen. Eindelijk is de lading materiaal uit Djakarta iets uitgedund en in klappers opgeborgen.

Peter had gisteren bij Trees de aflevering van *Het zwarte schaap*, over Geert Jan Jansen, de meestervervalser van kunstwerken gezien. Peter belde en vroeg wat ik ervan vond. Voor mij was deze vervalser terecht een zwart schaap, terwijl ik dat onterecht ben.

5 juli 1999

Ik was vanmorgen al vroeg in het Onze Lieve Vrouwegasthuis voor een blaasonderzoek. Toen ik de eerste resultaten daar hoorde, schrok ik me een ongeluk, want die leken niet goed. Gelukkig belde Schlattmann me later op de dag nog op om de

uitslag toe te lichten. Hij benadrukte dat alles prima was, en ik me geen zorgen hoeft te maken.

Enkele dames bij Albert Heijn vertelden dat in een televisiequiz werd gevraagd wie ik was, waarop werd geantwoord: „Die man die altijd ruzie maakt.” Zo gaat dat dus, beeldvorming.

Ik heb de eerste twintig pagina's aan een aantal mensen opgestuurd, onder wie Santo en Omar Dhani, ook met het idee in het achterhoofd dat zij misschien nog iets kunnen betekenen voor een uitgave in Indonesië.⁴

Vischjager blijft me maar bellen over zijn vertederingsconcert op Buitenlandse Zaken waar ik niet bij mag zijn. Hij heeft blijkbaar nog steeds niet in de gaten dat me dat helemaal niets kan schelen.

Op televisie waren beelden te zien van honderden mensen in de Gashouder op het Westergasfabriekterrein, die een uitbundig feest vierden. De toegangsprijs was 275 gulden en de opbrengst is bestemd voor het Aids Fonds. Ik vind het prima als mensen geld willen ophalen voor het Aids Fonds, maar om daar dan een heel feest omheen te bouwen, vind ik buitengewoon ongepast.

Gisteren ontdekte ik tot mijn grote schrik dat ik toch weer bijna 95 kilo weeg. Als je 74 bent, kan je dus niet meer eten wat je wilt of waar je zin in hebt. Ik doe mijn uiterste best minder te eten.

Ik heb Eef Brouwers een briefje gestuurd of er nog iets gaat gebeuren met het voorstel dat ik 24 juni met hem besprak, namelijk om de boel nu eindelijk, en buiten de rechter om, voorgoed te regelen, onder voorzitterschap van een derde, onafhankelijk persoon als oud-rechter Asscher. Ik heb hem duidelijk gemaakt dat de VVD de enige is die geen arbitrage wil, en de rechter wil laten beslissen, wat het proces nog tien jaar kan laten voortslipen, en waar ik dus zeker niet op kan wachten. Ik heb hem er meteen op gewezen dat het toch wel heel vreemd is dat Buitenlandse Zaken vol blijft houden na 1980 niets meer tegen mij te hebben ondernomen, maar dat Vischjager mij anno 1999 niet mag uitnodigen voor het concert dat hij bij BuZa geeft.

The Jakarta Post vroeg me een antwoord te schrijven op de reactie van mevrouw Van der Zee die, vond dat ik Megawati excuses moest maken voor mijn opiniestuk in die krant op 2 juni. Ik schreef vandaag dat ik begrijp dat het volk in haar gelooft omdat zij zo duidelijk de strijd is aangegaan met Suharto, de

4 Brieven d.d. 4 juli 1999.

man die schuldig is aan de dood van haar vader. Maar politiek gezien is ze niet de reïncarnatie van haar vader. Haar zwakke optreden tijdens de campagnebijeenkomst in Bandung, deden tranen in mijn ogen opwellen. De wisselwerking tussen Mega en haar aanhangers was compleet anders dan ik destijds bij Sukarno ervaarde. Megawati was meer op zoek naar een baan dan dan dat ze de incarnatie van Sukarno zou zijn. Het contrast tussen dochter en vader was pijnlijk en zelfs afschuwelijk. Het ontbeert haar bovendien aan kennis en ervaring om Indonesië van een militaire dictatuur naar een parlementaire democratie te leiden, en dat kunnen zelfs haar beste adviseurs niet compenseren. Haar naam en goede bedoelingen alleen zijn niet genoeg. Ik kon daarom niet anders dan uit vriendschap voor Sukarno, zijn dochter waarschuwen voor deze weg die onvermijdelijk tot mislukking zal leiden.

Ik vorder langzaam maar gestaag met mijn brochure, maar uit Breda hoor ik niets.

Ellen zegt dat ze nog bezig is aan een stuk over het verhoren van Bernhard en dat Den Hertog blijkbaar weer aan Punt had geschreven over een comparitie van partijen. Ik peins er niet over, want ik heb onder Punt een streep gezet. Ik doe niet langer mee met criminelen, waar Punt gewoon bij hoort. Punt.

De nieuwe liberale premier van België, Guy Verhofstadt is nog een grotere lul dan zijn voorganger Jean-Luc Dehaene. De Belgen geloven niet meer in de politiek of in Brussel, en dat maakt Verhofstadt er niet beter op. Bij *NOVA* hebben ze oud-premier van België Leo Tindemans uit de mottenballen gehaald om de zaak toe te lichten. Het wordt allemaal lapwerk, net als hier. Het systeem is achterhaald.

6 juli 1999

Ik draaide vannacht om 23:30 het licht uit, maar lag om 02:00 uur nog wakker. Ik besloot toch maar een slaappil te pakken. Ik voel me nu al weer net zo beroerd als voor ik naar Djakarta ging. Ik heb vanmorgen daarom direct Ellen een brief gefaxt dat ik volkomen klaar ben met het proces en met Den Haag, en dat ik dus ook van haar alleen nog maar informatie op papier wil hebben. Geen telefoontjes meer. Het enige waar ik nog bereid ben om over praten is een arbitrage.⁵

Harmen Boerboom vraagt me aanstaande maandag een uur voor de radio. Dat zal ik doen.

Ik had Rens Broekhuis gevraagd om even langs te komen. Ik

5 Zie bijlage 1.

gaf hem de brief die ik in de rechtbank op 20 april aan Punt had gegeven en ook de brieven van de drie medici. Hij zei gehoopt te hebben dat ik hem had geroepen in verband met nieuws uit Den Haag over de arbitrage. Ik verloor bijna meteen weer mijn geduld, want Punt, Van Velzen en Den Hertog hebben natuurlijk ook alles met Den Haag te maken. „Ja, maar ik dacht dat er misschien een voorstel zou zijn,” zei Broekhuis. Hij vertelde over de opnamen voor de interviewtjes die tijdens de live-uitzending van *Het zwarte schaap* getoond zullen worden dat ook Han Lammers aan de telefoon anders sprak dan voor de camera, net als Dries van Dantzig.

Peter is nog steeds onbereikbaar. Hij zal de hort op zijn, naar Londen, of Parijs misschien, ik heb geen idee. Hij heeft gelijk, maar waarom zegt hij het niet? Na veel pogingen kreeg ik later op de dag eindelijk Peter weer eens aan de telefoon. Overmorgen, donderdag ga ik naar hem toe.

Ik liep de hele Overtoom af om te kijken of ik Gino's motorfiets ergens zag staan.

7 juli 1999

Het is weer zover. De VS beginnen met financiële sancties tegen Afghanistan omdat milities van de Taliban geld krijgen van Osama bin Laden. De FBI schreef Bin Laden afgelopen maand bij op hun lijst van tien meest gezochte personen omdat hij terrorisme zou financieren.⁶

Nederlanders hebben afgelopen jaar meer dan twintig miljard gulden uitgegeven aan zo'n negentien miljoen vakanties. En Ajax kocht een Griek voor negentien miljoen gulden! Het wordt steeds gekker, overal.

De slaappil werkte perfect. Ik vertelde Eduard dat ik weer slaappillen gebruik omdat ik opnieuw slecht slaap door alle sores uit Den Haag. „Ja, het zijn idioten,” zei hij. Ik ergerde me zo aan dat antwoord, dat ik hem meteen zei: „Je zou moeten zeggen dat het misdadigers zijn.”

Harry van Wijnen schreef gisteren over minister van Binnenlandse Zaken Bram Peper en hoe hij de steun en toeverlaat is van Kok, maar ook de andere ministers moreel ondersteunt.⁷

Ik herinnerde mijn gesprek met Peper in 1986 in zijn burge-meesterskamer in Rotterdam,⁸ en bedacht me dat Ellen en Peter Nicolaï misschien eens met hem moesten gaan praten. Ik stuurde Ellen deze gedachte en het artikel van Van Wijnen en

6 *International Herald Tribune*, 7 juli 1999.

7 *NRC Handelsblad*, 6 juli 1999.

8 Zie *Memoires 1986-A*.